

Ukrajinské národní hnutí

60.–80. léta v Rusku

Ukrajinské hnutí v Petrohradu

- V roce 1859 zde byla založena první ukrajinská *hromada* (společnost), kulturně vzdělávací organizace, která chtěla šířit národní myšlenku publikací knih, časopisů, pořádáním setkání.
- V letech 1861–1862 vycházel v Petrohradu zejména zásluhou M. Kostomarova, P. Kuliše a T. Ševčenka literárně vědecký měsíčník *Osnova*, který se stal v krátké době politického uvolnění tribunou ukrajinského národního obrození.

M. I. Kostomarov v *Osnově*

- Kostomarov zde publikoval mj. své úvahy o federativním principu ve staré Rusi a zásadní práci *Dvě ruské národnosti*, která bezpochyby dodnes patří k nejcitovanějším z Kostomarovova díla. Autor zde rozvíjí tezi o odlišnosti ukrajinského a ruského národa a jejich historických kořenech.

Ukrajinské *hromady*

- V roce 1861 vznikla další hromada v Kyjevě. Utvořili ji vedle místní inteligence i studenti tamní univerzity za účelem organizace nedělních škol pro dospělé. Postupem času se síť těchto ukrajinských hromad a nedělních škol rozšířila v dalších větších městech podněperské oblasti.
- Činnost hromad byla zpočátku úřady tolerována, protože jejich kulturně osvětová činnost nebyla považována za nebezpečnou.

Valujevský cirkulář 1863

- Postoj k ukrajinskému národnímu hnutí se výrazně proměnil až po polském povstání v roce 1863.
- Tato změna vyvrcholila reskriptem ministra vnitra Petra Valujeva, známým jako valujevský cirkulář, který prohlašoval, že *„žádný zvláštní maloruský jazyk nikdy neexistoval, neexistuje ani existovat nemůže, a jejich nářečí používané prostým národem je tentýž ruský jazyk, ovšem zkomolený polským vlivem“*.
- Valujevský cirkulář znamenal přerušování rozvíjejícího se ukrajinského hnutí, které trvalo až do začátku 70. let.

Chlopomanství

- Ve snaze přiblížit se prostému lidu se někteří představitelé ukrajinského hnutí zřekli svého statkářského původu. Šlo především o potomky polonizovaných statkářů, kteří se během polského povstání 1863 zřekli svého původu a polských zájmů a identifikovali se s prostým ukrajinským lidem, dokonce do té míry, že přijali pravoslaví, zachovávali lidové zvyky atd.
- Tato skupina tzv. *chlopomanů* se sdružila kolem jednoho z vůdců kyjevské hromady Volodymyra Antonovyče, nejvýraznějšího představitele chlopomanstva a významného ukrajinského historika.

Socialismus na Ukrajině

- Propojení ukrajinské národní emancipace se sociální otázkou vytvořilo příznivé podmínky pro šíření idejí socialismu.
- Vůbec nejvýznamnějším představitelem tohoto směru spojujícího socialismus s národní ideou byl člen kyjevské hromady Mychajlo Drahomanov.
- byla mu cizí myšlenka diktatury proletariátu, či rozhodující role ekonomických faktorů ve vývoji společnosti, naopak zdůrazňoval význam individuální svobody. Co se týče uspořádání společnosti, prosazoval federativní a samosprávní principy.
- ukrajinský socialismus se stal jeho přičiněním hlavní ideologií ukrajinského hnutí až do počátku 20. století.

70. léta a nová vlna aktivity

- Kyjevská hromada v první pol. 70. let znovu zvýšila svou aktivitu, vydávala ukrajinské publikace, organizovala kulturní a vědecký život.
- V roce 1873 kyjevská hromada vystoupila se svým politickým programem, jehož hlavním požadavkem bylo federativní uspořádání Ruska a rozsáhlá autonomie pro Ukrajinu.
- Rostoucí nevole ruských úřadů vyvrcholila novými represivními opatřeními – tzv. emžským ukazem z roku 1876

80. léta – útlum hnutí v ruské Ukrajině

- Emžský ukaz byl těžkou ranou pro ukrajinské hnutí v Rusku, natolik vážnou, že na čas paralyzoval jakékoli legální aktivity v tomto směru. Hlavní představitelé kyjevské hromady emigrovali. Mychajlo Drahomanov se uchýlil na čas do Ženevy.
- V březnu 1881 ruští narodníci po řadě neúspěšných pokusů spáchali atentát na Alexandra II. Následkem byly represe a posílení režimu. Perspektiva pro rozvoj ukrajinského hnutí byla za těchto podmínek ne příliš nadějná, takže členové kyjevské hromady se rozhodli omezit svou činnost na výhradně vědeckou a kulturní oblast.

Literatura

- HRYCAK, Jaroslav. *Narys istorii Ukraïny: formuvannja modernoi ukrains'koï nacii XIX - XX stolittja*. Kyïv: Vydavn. Heneza, 2000. ISBN 9665041509 9789665041504.
- MILLER, A. I. *The Ukrainian question: the Russian Empire and nationalism in the nineteenth century*. Budapest; New York: Central European University Press, 2003. ISBN 9639241601 9789639241602.
- REJENT, O. P. *Ukrajins'kyj nacional'nyj ruch u Rosijs'kij imperiji ta polityka deržavnoji vlady z «ukrajins'koho pytannja» v modernu dobu* [online]. [vid. 11. leden 2014]. Dostupné z: http://www.history.org.ua/index.php?article=xix_2012_20_6
- SAUNDERS, David. Mykola Kostomarov i tvorennja ukrajinskoji etničnoji identyčnosti. *Kyjivska starovyna*. nedatováno, roč. 2001, č. 5, s. 21–33.